

InnovatieNetwerk

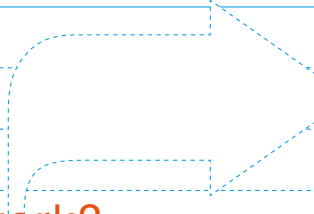
Grenzen verleggen

voor duurzame landbouw, voeding en groene ruimte

Wat is InnovatieNetwerk?

InnovatieNetwerk werkt aan duurzame en slimme oplossingen voor hardnekkige problemen rond agro-economie, ruimtegebruik en gezondheid. Wat is InnovatieNetwerk voor organisatie? Wat doen ze precies? En: hoe doen ze dat?

In deze brochure staan de meest gestelde vragen en antwoorden over het werk van InnovatieNetwerk. Over de weg van vaag idee tot grensverleggend concept, over ongebruikelijke invalshoeken, en over de weg van spannend idee naar realisatie in de praktijk.

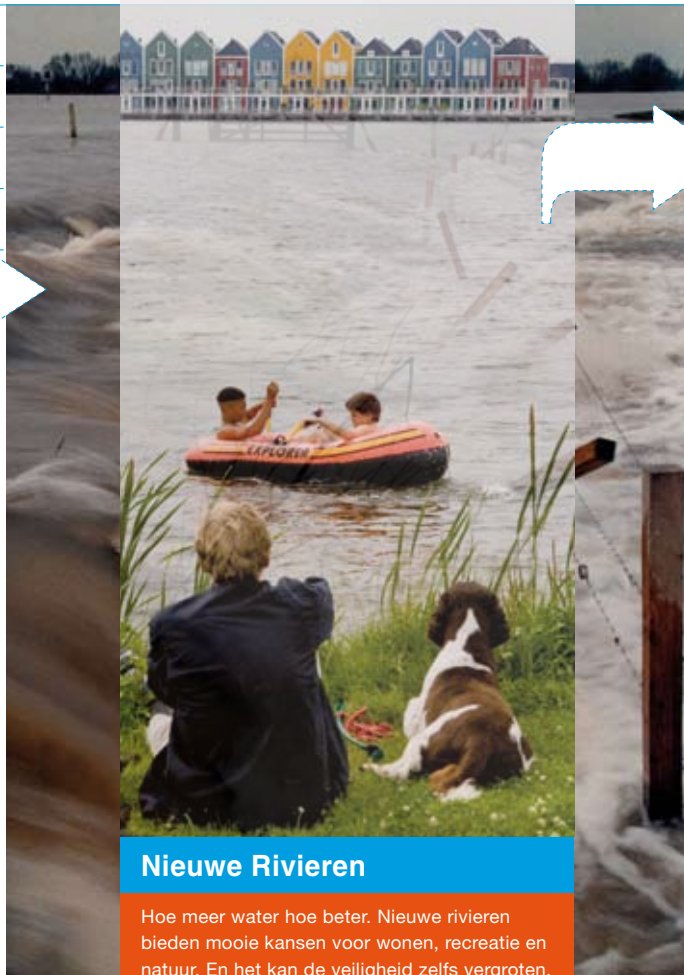
InnovatieNetwerk bestaat uit een bureau met een kleine groep medewerkers, een directeur en een bestuur. Zij werken samen met een omvangrijk netwerk van partijen, waar in wisselende coalities maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, overheid en wetenschap deel van uit maken. Het gezamenlijke doel is het ontwikkelen van grensverleggende vernieuwingen en die vervolgens in de praktijk brengen. Het gaat hier om vernieuwingen gericht op meer duurzaamheid bij ondernemingen in de agrosector en op het platteland, bij het gebruik van onze ruimte en bij het bevorderen van een gezonde samenleving.

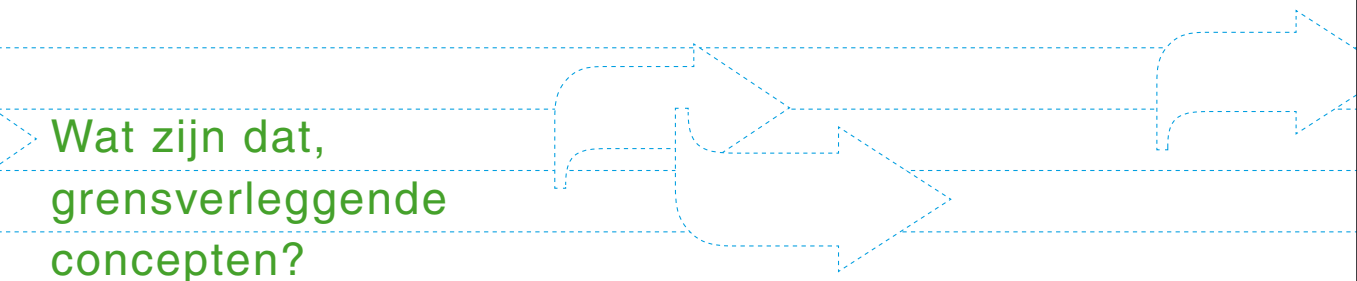
Hoe is de link met het ministerie van LNV?

InnovatieNetwerk is vanuit het ministerie van LNV ontstaan. Dit ministerie wil baanbrekende vernieuwingen mogelijk maken, die individuele bedrijven en organisaties niet zomaar kunnen of willen realiseren. Daartoe maakt het een kleine club mensen mogelijk op afstand en met veel vrijheid te werken aan concepten die ingrijpende vernieuwingen in het brede werkveld van LNV tot gevolg hebben. Hier is een apart netwerk voor nodig omdat dergelijke innovaties op gespannen voet kunnen staan met huidige belangen, machtsstructuren, regelgeving, enzovoort. Soms zet InnovatieNetwerk vernieuwingen in gang die het ministerie zelf of andere partijen op dat moment (nog) onwelgevallig zijn. Dat hoort er gewoon bij. Grensverleggend innoveren gaat immers niet zonder spanning. De kracht van LNV is dat ze dat accepteert en mogelijk maakt.

Nieuwe Rivieren

Hoe meer water hoe beter. Nieuwe rivieren bieden mooie kansen voor wonen, recreatie en natuur. En het kan de veiligheid zelfs vergroten. Laat dat water maar komen.

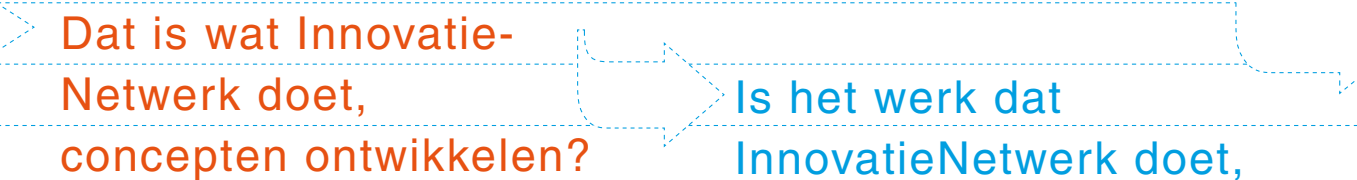

Wat zijn dat, grensverleggende concepten?

Een grensverleggend concept begint bij een - vaak vaag - idee dat mogelijk grensverleggend is. Dat is een idee dat ons denken en doen wezenlijk verandert. We zijn gewend om problemen op min of meer vaste manieren op te lossen. De ambitie is die vaste patronen te doorbreken. Dat vraagt om een geheel andere benadering van een probleem, het loslaten van vanzelfsprekendheden en een andere manier van oplossen. Dat idee kan een oplossing betekenen voor een hardnekkig probleem, en geheel nieuwe kansen creëren. Denk bijvoorbeeld aan het idee om nieuwe rivieren aan te gaan leggen. Er is in Nederland volop discussie over het toenemende ‘waterprobleem’ en over de noodzaak om het water goed te kunnen afvoeren. Als je nieuwe rivieren aanlegt, benader je de toename van het water als kans en niet als probleem. Je creëert met een nieuwe rivier immers extra ruimte voor recreatie, voor wonen aan het water, natuur, voor klei-, grind en zandwinning. Bovendien kun je dan het overtollige water afvoeren.

Je beschouwt het wassende water, met andere woorden, als een mogelijkheid om een prettige en nuttige ontwikkeling in gang te zetten. Zo'n idee gaat vervolgens een ontwerptraject in waarbij bekeken wordt of het idee werkelijkheid kan worden. Daarbij worden allerlei specialisten betrokken. Die bekijken of het idee bijvoorbeeld haalbaar is. Kan het wel? Hoe ziet het er dan precies uit? Is het te financieren?

Een concept is grensverleggend als het idee daadwerkelijk tot doorbraken in denken en handelen leidt, als het voldoende robuust bevonden is en als eenmaal duidelijk is dat het écht kan werken.

Dat is wat Innovatie-
Netwerk doet,
concepten ontwikkelen?

Is het werk dat
InnovatieNetwerk doet,
lastig?

Ja, maar niet alleen het ontwikkelen ervan, ook het naar de praktijk brengen. InnovatieNetwerk wil in 2010 minstens 30 robuuste grensverleggende concepten hebben ontwikkeld, waarvan minimaal de helft zich in de praktijk moet hebben bewezen. Als InnovatieNetwerk niet méér zou doen dan het bedenken van prachtige ideeën, dan zou de toegevoegde waarde echt onvoldoende zijn.

Op een bepaalde manier zeker. Hoe ingrijpender de impact van een concept, hoe lastiger het is in de praktijk te laten zien dat het werkt. Daarvoor is nodig dat bestaande gewoonten en belangen van mensen, regelgeving en dergelijke mee veranderen. Het ontwikkelen van werkelijk grensverleggende concepten is een opgave op zich, maar het bewijzen van de praktisch waarde ervan is een heel ander verhaal. Die dubbele opgave kenmerkt het werk van InnovatieNetwerk. Daarnaast weet je natuurlijk als je ergens aan begint nog helemaal niet of het idee wel kan uitgroeien tot een robuust concept. Soms loopt het op niks uit, dan mislukt de poging. Dat hoort erbij. Ook mislukken hoort bij innoveren, zeker als de innovatie grensverleggend van karakter is. Als alles wat InnovatieNetwerk doet lukt, dan heeft ze waarschijnlijk te weinig risico's genomen.

A photograph of a young woman with long brown hair, wearing a green and white striped tank top, sitting at a table in a grocery store. She is holding a small yellow pepper to her mouth and about to bite it. In front of her are several large, colorful bell peppers (red, yellow, green) and other vegetables like eggplants and cucumbers. In the background, there are shelves with more produce and a purple bag of potatoes. A large white arrow points from the photo towards the text on the right.

Wie verzint die ideeën eigenlijk?

Dat is heel verschillend. Mensen uit het netwerk komen geregeld met ideeën, uiteenlopend van vaag tot concreet. Medewerkers van InnovatieNetwerk combineren vaak meerdere ideeën tot iets nieuws. In veel gevallen hangt een idee al een poosje in de lucht, en kun je niet goed achterhalen wiens idee dat nou oorspronkelijk was. Ook komt het voor dat bij een van de medewerkers plotseling een lampje gaat branden.

Celebrate Food

De winkel waar mensen genieten van duurzame producten. Waar ze voor hun plezier naartoe gaan, en waar ze hun eetgewoontes spelenderwijs verrijken. Een winkel die verleidt tot gezond en duurzaam kopen.

Op welke inhoudelijke thema's richten die concepten zich?

InnovatieNetwerk structureert het werk volgens vier thema's: Duurzaam Ondernemen, Ruimte Creëren, Gezonde Samenleving en InnovatieStimulerende Omgevingen.

Geen expliciete verwijzing naar landbouw, voeding en groene ruimte?

Dat is niet voor niets. InnovatieNetwerk heeft na de eerste periode van vijf jaar, in 2006, opnieuw gekeken naar waar de grootste uitdagingen in de werkgebieden van LNV liggen. Die beperken zich – zo bleek – niet tot de werkgebieden agro en groen, die reiken verder, en hebben veel raakvlakken met bredere maatschappelijke vragen en andere werkgebieden. InnovatieNetwerk heeft op grond van deze uitgebreide scan vier thema's benoemd die het werk zinvol structureren, en bij elk thema prikkelende innovatie-opgaven geformuleerd.

Wat houdt Duurzaam Ondernemen in?

De producten die mensen aantrekkelijk en waardevol vinden, zijn vaak niet duurzaam geproduceerd. Het kopen van duurzame producten lijkt in de eerste plaats een morele daad. Maar het duurzame product moet niet zozeer een appèl doen op je morele besef, je moet het gewoon willen hebben en willen maken! Verleidingsstrategieën, die doodgewoon en heel gebruikelijk zijn in de markt, zijn hier belangrijk. Bij Duurzaam Ondernemen gaat het erom hoe je kunt bevorderen dat duurzame producten door de markt als marktkansen worden gezien. Met andere woorden: hoe duurzaamheid een doel kan worden dat vanuit de markt zelf gegenereerd wordt. De duurzame productiewijze volgt dan vanzelf. Daarom werkt InnovatieNetwerk binnen dit thema aan technologische en organisatorische milieu-innovaties. Aan concepten die het milieurendement van wonen, produceren en vervoer drastisch verbeteren.

Hoe werkt dat dan?

Het concept Zonneterp is een mooi voorbeeld. Het bouwt voort op het eerder ontwikkelde concept Kas als Energiebron, waarbij de kas in plaats van energieverstrijker, tot energieleverancier wordt. Bij Zonneterp zijn enkele tientallen tot honderden woningen verbonden met een tuinbouwkas, die de woningen van goedkope warmte, schoon water en voedsel voorziet, en die de afvalstoffen uit de wijk afneemt en duurzaam verwerkt. En dat zonder aansluiting op het riool, de waterzuivering of het elektriciteitsnet. De kas werkt als een grote zonnecollector, die de woningen in de gehele buurt kan verwarmen. Een installatie bij de kas maakt biogas van de ontlasting en van het groente-, fruit- en tuinafval van de bewoners. De CO_2 en de meststoffen die hierbij ontstaan worden gebruikt om de planten in de kas beter te laten groeien. Voor de bewoners is het een goedkope oplossing, en daarmee een aantrekkelijk alternatief.

Wonen in de Zonneterp

Comfortabel wonen en efficiënte tuinbouw gaan letterlijk samen. De kas levert warmte voor huizen. Van de biomassa uit woningen en kassen maken we elektriciteit, warmte, CO_2 en schoon water. Zo ontstaan duurzame kringlopen.

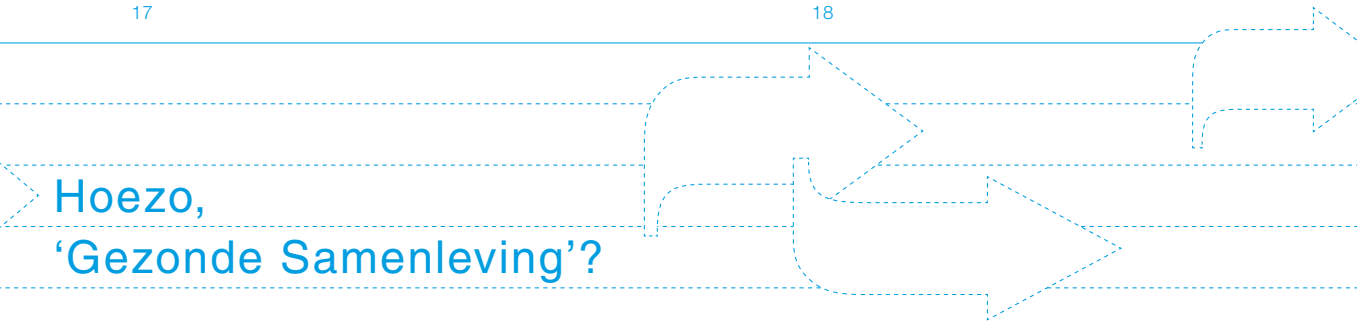
En Ruimte Creëren?

Bij Ruimte Creëren gaat het erom de groene ruimte duurzamer in te richten terwijl je rekening houdt met veranderende omstandigheden en wensen van mensen, maar ook met zaken die minder direct in economische termen uit te drukken zijn, zoals natuur. Nieuwe Rivieren, het concept dat al eerder genoemd is, is een mooi voorbeeld. Een ander voorbeeld is Tijdelijke Natuur. Waarom zou je op terreinen die op termijn een andere bestemming krijgen, de natuur niet tijdelijk haar gang laten gaan, in plaats van genoeg te nemen met de rommelige halve bouwputten en periodiek omgeploegde velden, zoals we nu doen? Tijdelijke natuur betekent winst voor de natuur zelf, maar ook voor de recreant en omwonenden.

Tijdelijke Natuur

Op langdurig braakliggende terreinen met een bestemmingsplan de natuur een unieke 'tijdelijke' kans geven. Zo hoeft je zeldzame planten en dieren niet te onderdrukken. Winst voor de natuur, de recreant en de omwonenden.

Hoezo, 'Gezonde Samenleving'?

Gezien de domeinen van LNV zou je eerder iets als 'Voeding' verwachten.

Als je zoekt waar werkelijk innovaties nodig zijn vanuit het onderwerp voeding, dan kom je al snel uit bij het bredere begrip gezondheid. InnovatieNetwerk zoekt naar antwoorden op de vraag hoe de werkgebieden agro en groen bij kunnen dragen aan een gezonder samenleven. Dan moet je niet alleen denken aan gezond (geproduceerd) eten en een goede fysieke conditie. Natuur heeft ook een positieve invloed op de gezondheid van mensen: even bijkomen in de frisse lucht, zo heet dat dan. Het gaat er dus ook om hoe de inrichting van de ruimte ons gezonder kan maken. En het gaat erom hoe we mensen kunnen helpen gezonde keuzes te maken. Denk bijvoorbeeld aan dilemma's waar consumenten zich in de supermarkt voor geplaatst zien: 'deugt' product X wel – moet ik niet eigenlijk kiezen voor het meer verantwoorde product Y?

Neem 'Gezonde Wijk', een beginnend concept onder dit thema. Omdat het al dan niet gezond zijn samenhangt met vele factoren tegelijk, proberen we vanuit het perspectief van een wijk gezondheid te bevorderen. We kijken naar de leefruimte, de inrichting van de wijk, de mogelijkheden tot ontspanning en sport, maar ook naar de leef- en voedingsgewoonten van de bewoners. De opgave is hoe we tot nieuwe combinaties kunnen komen, op wijkniveau, tussen agro en groen en andere werkgebieden, om zo de gezondheid van de wijkbewoners te vergroten.

Staat InnovatieStimulerende Omgevingen niet dwars op de andere thema's?

Inderdaad. Bij dit nieuwe thema gaat het om de vraag die bij alle andere thema's een belangrijke rol speelt: hoe zorg je ervoor dat de omgeving waarin bedrijven opereren en overheden functioneren, voortdurend prikkelt tot innovatief gedrag? De werkelijkheid is momenteel dat innovaties nogal eens stuklopen. Er is al veel bekend over innovatieprocessen. Je ziet dat aanbevelingen over hoe het anders zou moeten vaak tot niets leiden. Dit komt waarschijnlijk doordat die aanbevelingen niet doorpakken tot op het niveau van de blokkades die maken dat er niks gebeurt. InnovatieNetwerk wil niet blijven steken in het benoemen van blokkades, maar nog een stap verder gaan. Welke systeemveranderingen zijn nodig en hoe kunnen we die concreet maken? Dan gaat het om het functioneren van onderzoek en onderwijs, over de rol van de overheid, over belangenbehartiging, en over samenwerking in de sector.

Gezonde Wijk

Een wijk die zó is ingericht dat het een genot is om in te wonen, te verblijven en te bewegen. Waar het groen is en waar het groen van en voor de bewoners is. Een wijk waar vooral geleefd wordt.

Wat zijn de lastigste zaken voor InnovatieNetwerk?

En wat is het leukst?

Daadwerkelijk het grensverleggende herkennen, tot de goede ideeën komen, en daarnaast ervoor zorgen dat die dingen in de praktijk ook tot werking komen. Dit vergt heel verschillende vaardigheden en expertises. Daarom investeert InnovatieNetwerk nadrukkelijk in het uitwisselen van competenties en ervaringen door medewerkers onderling, en met betrokken partijen.

InnovatieNetwerk mag ongestraft van de gebaan-de paden afwijken, de grenzen opzoeken. Sterker nog: dat moeten ze zelfs, ook als dat leidt tot controversiële innovaties.

Bestuur

voorzitter

Dr. J. Kremers

secretaris

Dr. G. Vos

Ruimte Creëren

Drs. W.J. Deetman

Duurzaam Ondernemen

Ir.ing. H. de Boon

Gezonde Samenleving

Drs. A.H.A. Veenhof

overige leden

Prof.mr. F.H.J.J. Andriessen

Mw. Prof.dr. I. de Beaufort

Ir. A. van den Brand

Prof.dr.ir. A.A. Dijkhuizen

Ir. J.J. de Graeff

Mr. G.J. Jansen

Dr. B. Sangster

J.C.P. Vogelaar

Prof.dr. A.N. van der Zande

Medewerkers

directeur

Dr. G. Vos

secretariaat

Mw. H.J.C. van Brakel

Mw. M.A.M. Nieuwenhuijsen

Mw. D.P. Pieters-
van Wageningen

staf

Ir. N.J. Beun

Dr.ing. G. Fonk

Mw. Ir. M.H.A. van den Ham-
Aertsen

Prof.dr.ir. R.J.F. van Haren
(Kiemkracht)

Mw. Dr.ir. A.D. Hartkamp
(SIGN)

Dr. H.J. Huizing

P.T. Oei

Ir. J.M. Rutten

Drs. C.M. van Schaik

Ing. C.K. de Vries (Courage)

Dr.ir. M.C.H. Wagemans

Dr.ir. J.G. de Wilt

Het bureau werkt dagelijks samen met allerlei mensen uit het netwerk. Zie hiervoor onze website.

Meer weten?

www.innovatienetwerk.org

Godebaldkwartier 355 (Hoog Catharijne)

gebouw Janssoenborch, 2e etage

Postbus 19197

3501 DD Utrecht

Telefoon: (070) 378 56 53

